

b. अम्बकं यजामहे सुगन्धिं पतिवेदनम् ।

उर्वारुकमिव बन्धनादितो मुक्षीय मामुतः ॥ ६० ॥

द्वे अनुष्टुभौ । का० [५. १०. १५. १६.] अग्निं त्रिः परियन्ति पितृवत्सव्योद्वनाघ्ना-
नाख्यम्बकमिति देववच्चैतेनैव दक्षिणानाघ्नाना इति । यथा पितृमेधे पुत्रादयः
पुरुषाः स्वकीयान्वामोद्वंस्ताडयन्तस्त्रिवारमप्रदक्षिणं परियन्ति । यथा च देवतासे-
वायां दक्षिणोद्वंस्ताडयन्तस्त्रिः प्रदक्षिणं परियन्ति । एवमत्र पुरुषाः प्रथमेनैव अ-
म्बकमन्त्रेणाग्निमप्रदक्षिणत्रयेण प्रदक्षिणत्रयेण च परियन्तीति सूत्रार्थः ॥ मन्त्रार्थस्तु ॥
सुगन्धिं दिव्यगन्धोपेतं मर्त्यधर्महीनं पुष्टिवर्धनं धनधान्यादिपुष्टिवर्धयितारं अम्ब-
कं नेत्रत्रयोपेतं रुद्रं यजामहे पूजयामः । ततो रुद्रप्रसादान्मृत्योर्मुक्षीय अपमृत्योः
संसारमृत्योश्च मुक्तो भूयासम् अमृतान्मा मुक्षीय स्वर्गत्रयान्मुक्तित्रयाच्चामृतान्मा
मुक्षीय मुक्तो मा भूयासम् । एकवचनं बह्वर्थं । मुक्ता मा भूयास्मेत्यर्थः । अभ्युद-
यनिःश्रेयसत्रयात्फलद्वयान्मम भ्रंशो मा भूदित्यर्थः । मृत्योर्मीचने दृष्टान्तः । उर्वा-
रुकमिव बन्धनादिति यथोर्वारुकं कर्कन्धदिः (39.) फलमत्यन्तपक्वं सत् बन्धना-
त्स्वस्य वृत्तात्प्रमुच्यते तद्वत् ॥ का० [५. १०. १७.] कुमार्यश्चोत्तरेणेति । यजमानस-
म्बन्धिन्यः कुमार्योऽपि पूर्वाक्तपुरुषवदुत्तरेण अम्बकमन्त्रेणाग्निं त्रिः परियन्ति ।
अम्बकं यजामहे कीदृशं पतिवेदनं पतिं वेदयतीति तं भर्तुर्लम्भयितारं विद्वद् ला-
भे । अन्यत्पूर्ववत् । इतो मुक्षीय इतो मातृपितृभ्रातृवर्गान्मुक्षीय मुक्ता भूयासम्-
मुतो मा मुक्षीय विवाहादूर्ध्वं भविष्यतः पत्युर्मुक्ता मा भूयासं जनकस्य गोत्रं गृहं
च परित्यज्य पत्युर्गोत्रे गृहे च सर्वदा अम्बकप्रसादादसामीत्यर्थः । सा यदित इ-
त्याह ज्ञातिभ्यस्तदाह मामुत इति पतिभ्यस्तदाहति [२. ६. २. १४.] श्रुतेरितोऽमु-
तःशब्दाभ्यां पितृपतिवर्गौ ग्राह्यौ ॥ ६० ॥

एतत्ते रुद्रावसं तेन परो मूजवतोऽतीहि ।

अवततधन्वा पिनाकावसः कृत्तिवासा अहिस्तन्नः शिवोऽतीहि ॥ ६१ ॥

रौद्रास्तारपङ्क्तिः । यस्या अत्यौ द्वादशाक्षरावाद्यावष्टाक्षरौ पादौ सास्तारप-
ङ्क्तिः ॥ का० [५. १०. २१.] मृतयोः कृत्वा वेणुयद्यां वा (40.) कुपे वासज्योभयतः